



İSTANBUL SABİHA GÖKÇEN HAVALİMANI KABUL EDİLEMİYEN YOLCU BEKLEME ALANI ZİYARETİ RAPORU

Rapor No:
2024/72

Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurulu'nun 3/12/2024 tarihli ve 2024/1231 sayılı kararıyla oy birliğiyle kabul edilmiştir.

İÇİNDEKİLER

| | |
|--|------------|
| KISALTMALAR | iii |
| I. GİRİŞ | 1 |
| II. TESPİT, GÖZLEM VE GÖRÜŞMELER | 3 |
| III. DEĞERLENDİRME VE TAVSİYELER | 10 |
| A. Değerlendirme | 10 |
| B. Tavsiyeler..... | 10 |
| 1. İstanbul İl Göç İdaresi Müdürlüğü Sabiha Gökçen Havalimanı Çalışma Grup Başkanlığına Yönelik Tavsiyeler | 10 |
| 2. Terminal İşletmecisine (Malaysia Airports Holdings Berhad [MAHB]) Yönelik Tavsiyeler | 11 |

KISALTMALAR

CCTV : Closed Circuit Television - Kapalı Devre Televizyon Sistemi

ICMDP : Uluslararası Göç Politikası Geliştirme Merkezi

INAD : Inadmissible Passenger (Kabul Edilemeyen Yolcu)

m² : Metrekare

OPCAT : İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsani veya Küçültücü Muamele veya
Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesine Ek İhtiyari Protokol

TIHEK : Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu

UÖM : Ulusal Önleme Mekanizması

YUKK : Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu

I. GİRİŞ

1. Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu (TIHEK); 20/4/2016 tarihli ve 6701 sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu ile insan onurunu temel alarak insan haklarının korunması ve geliştirilmesi, kişilerin eşit muamele görme hakkının güvence altına alınması, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden yararlanmada ayrımcılığın önlenmesi ile bu ilkeler doğrultusunda faaliyet göstermek, işkence ve kötü muameleyle etkin mücadele etmek üzere kurulmuştur.

2. Türkiye, 14/9/2005 tarihinde İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsanî veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesine Ek İhtiyari Protokol'ü (OPCAT) imzalamıştır. 2011 yılında onaylanarak yürürlüğe giren ve Türkiye açısından bağlayıcılık kazanan OPCAT'in 1'inci maddesine göre Protokolün amacı: *“Bağımsız uluslararası ve ulusal organların, işkence ve diğer zalimane, gayriinsanî veya küçültücü muamele veya cezayı önlemek için, kişilerin özgürlüklerinden mahrum bırakıldığı yerlere düzenli ziyaretlerde bulunacağı bir sistem kurmaktır.”*

3. 6701 sayılı Kanun'un 9'uncu maddesinin birinci fıkrasının (1) bendi uyarınca OPCAT hükümleri çerçevesinde UÖM olarak görev yapmak Kurumun görevleri arasında yer almaktadır. Mezkûr Kanun'un 2'nci maddesinin birinci fıkrasının (k) bendine göre Ulusal Önleme Mekanizması (UÖM): *“İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsanî veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesine Ek İhtiyari Protokol hükümleri çerçevesinde kişilerin özgürlüklerinden yoksun bırakıldığı yerlere düzenli ziyaretler yapmak üzere oluşturulan sistemi”* ifade etmektedir.

4. Kişilerin özgürlüğünden yoksun bırakıldığı yerlerden birisi olan kabul edilemeyen yolcu bekleme alanları dayanağını 11/4/2013 tarihli ve 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'ndan (YUKK) almaktadır. YUKK'un 7'nci maddesine göre; *“(1) Aşağıdaki yabancılar, kabul edilemeyen yolcu kapsamına alınır ve Türkiye'ye girişlerine izin verilmeyerek geri çevrilir: a) Pasaportu, pasaport yerine geçen belgesi, vizesi veya ikamet ya da çalışma izni olmayanlar ile bu belgeleri veya izinleri hileli yollarla edindiği veya sahte olduğu anlaşılanlar, b) Vize, vize muafiyeti veya ikamet izin süresinin bitiminden itibaren en az altmış gün süreli pasaport veya pasaport yerine geçen belgesi olmayanlar, c) 15 inci maddenin ikinci fıkrası saklı kalmak kaydıyla, vize muafiyeti kapsamında olsalar dahi, 15 inci maddenin birinci fıkrasında sayılan yabancılar. (2) Bu maddeyle ilgili olarak yapılan işlemler, geri çevrilen yabancılarla tebliğ edilir. Tebligatta, yabancıların karara karşı itiraz haklarını etkin şekilde nasıl kullanabilecekleri ve bu süreçteki diğer yasal hak ve yükümlülükleri de yer alır.*

(3) *Bu madde kapsamındaki yabancılar, işlemleri sonuçlanıncaya kadar sınır kapılarında kendileri için belirlenen alanlarda bekletilir.”*

5. 6701 sayılı Kanun’un 9’uncu maddesinin birinci fıkrasının (j) bendinde, Kurumun özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin buldukları yerlere haberli veya habersiz düzenli ziyaretler gerçekleştirmek görevi ve yetkisini haiz olduğu ifade edilmiştir. Bu kapsamda havalimanlarında kabul edilemeyen yolcuların (INAD)¹ tutulduğu kabul edilemeyen yolcu bekleme alanlarına ziyaret düzenlemek TIHEK’in görev ve yetki alanı kapsamındadır.

6. Anılan görevin icrası kapsamında, 1/7/2024 tarihinde İstanbul Sabiha Gökçen Havalimanı Kabul Edilemeyen Yolcu Bekleme Alanına **habersiz** bir ziyaret gerçekleştirilmiştir. Ziyaret Heyetinde İnsan Hakları ve Eşitlik Uzmanı ..., İnsan Hakları ve Eşitlik Uzman Yardımcıları ... ile talep üzerine görevlendirilen Hekim ... ve Psikolog ... yer almıştır.

7. Ziyaret, İstanbul Sabiha Gökçen Havalimanı Çalışma Grup Başkanı ile yapılan ön görüşmeyle başlamıştır. Ön görüşmede, TIHEK’in UÖM kapsamındaki görev ve yetkileri, ziyaretin amacı ve yöntemi hakkında bilgilendirme yapılmış; İdareden Merkezin işleyişi, mevcut durumu, personel ve kabul edilemeyen yolcular ile uluslararası koruma başvurusunda bulunan yolcular hakkında genel bilgiler alınmıştır. Görüşmenin ardından kabul edilemeyen ve uluslararası koruma başvurusunda bulunan yolcuların Merkezde tutulma süreleri boyunca kaldıkları yolcu bekleme odaları yerinde incelenmiş, görevli personelle görüşülerek ilgili kayıt ve dosyalar kontrol edilmiştir. Ziyaret sırasında Merkezde tutulan kabul edilemeyen yolculara TIHEK ve UÖM görevi hakkında genel bilgiler verilerek ziyaretin amacı, kapsamı, kişisel verilerin gizliliğinin korunacağı ve ziyaret neticesinde bir rapor hazırlanacağı açıklanarak yolcularla görevli personel bulunmaksızın özel görüşmeler gerçekleştirilmiştir. İncelemelerin ardından Merkez İdaresi ile son görüşme toplantısı yapılmış; ziyaret sonrası hazırlanacak raporun Merkez İdaresi ve diğer ilgili makamlar ile paylaşılarak tavsiyelerin Kurumumuz tarafından takip edileceği ve takip ziyareti yapılabileceği bilgisi verilmiş; ilgili bilgi ve belgeler alınarak ziyaret tamamlanmıştır.

¹ 6458 sayılı Kanun’un 3’ncü maddesinin (y) bendine göre: “Kabul edilemeyen yolcu: Ülkeye giriş yapabilmek veya ülkeden transit geçebilmek için sınır kapılarına gelen ancak mevzuatta aranan koşulları taşımadığından ülkeye girişine veya ülkeden transit geçişine izin verilmeyen kişiyi ifade eder.” 7/11/2015 tarihli ve 29525 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Hava Yolu Taşıyıcılarının Yükümlülüklerine İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik’in 4’üncü maddesinin birinci fıkrasının (c) bendine göre: “Kabul edilemeyen yolcu; ülkeye giriş yapabilmek veya ülkeden transit geçebilmek için sınır kapılarına gelen ancak mevzuatta aranan koşulları taşımadığından ülkeye girişine ya da ülkeden transit geçişine izin verilmeyen kişiyi ifade eder.” YUKK söz konusu yolculara ilişkin özel düzenlemelere yer veren kanun olduğundan bu raporda YUKK’ta yer alan “kabul edilemeyen yolcu” ifadesi tercih edilmiştir.

8. Bu rapor, Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurulunun 8/2/2024 tarihli ve 2024/230 sayılı kararı ile Başkanlık Makamınının 27/6/2024 tarihli ve 38275 sayılı oluruna istinaden 1/7/2024 tarihinde İstanbul Sabiha Gökçen Havalimanı Kabul Edilemeyen Yolcu Bekleme Alanına² gerçekleştirilen ziyaret neticesinde edinilen tespit, gözlem ve şikâyetlerin ulusal ve uluslararası normlar bağlamında değerlendirilmesini ihtiva etmektedir.

II. TESPİT, GÖZLEM VE GÖRÜŞMELER

9. Göç İdaresi Başkanlığı İstanbul İl Göç İdaresi Müdürlüğü Havalimanı Çalışma Grup Başkanlığına bağlı olan Merkez, 2022 yılında inşa edilmiş olup 2023 yılında faaliyet göstermeye başlamıştır. Merkezin, Havalimanı Çalışma Grup Başkanlığından önce Sabiha Gökçen Emniyet Şube Müdürlüğü'nün yönetiminde olduğu bilgisi edinilmiştir.

10. Sabiha Gökçen Havalimanı'nda yer hizmeti³ Turkish Ground Services (TGS), Pegasus ve Çelebi firmaları tarafından sunulmaktadır. Kabul edilemeyen yolcu olarak değerlendirilen yolcunun ulaşımını sağladığı havayolu şirketi ile yer hizmeti sunan kuruluş, bu yolcunun tutulma koşullarından sorumludur ve tutulma süresi boyunca gerekli hizmetleri sağlamakla mükelleftir.⁴

11. Havalimanında bulunan Pasaport Kontrol Noktalarında geçerli bir seyahat belgesine sahip olmama, hakkında Türkiye'ye giriş yasağı bulunması, pasaport süresinin yetersiz olması gibi ülkeye kabul edilmeme nedenlerinden herhangi birinin tespit edilmesi halinde gelen yolcu, görevli polis memuru tarafından Havalimanı Çalışma Grup Başkanlığına yönlendirilmekte, burada kendisinin kimlik ve biyometrik bilgileri alınarak sisteme aktarılmakta, ülkeye neden kabul edilemeyeceği ile bu süreçteki diğer yasal hak ve yükümlülükleri kendisine Türkçe ve İngilizce olarak tebliğ edilmektedir.

12. İlgili mevzuata⁵ göre kabul edilemeyen yolcuların geri götürülmesinden taşıyıcı havayolu firması sorumludur. İdareyle yapılan ön görüşmede; yolcuların eşyalarının tutanak altına alınarak emanete götürüldüğü, üst arama işlemlerinin yolcunun cinsiyeti dikkate alınarak

² Bundan sonra kısaca Merkez olarak ifade edilecektir.

³ 23/8/2016 tarih ve 29810 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Havalimanları/Havaalanları Yer Hizmetleri Yönetmeliği'nin "Tanımlar" başlıklı 4'üncü maddesinin ilgili kısmı şöyledir: "(1) Bu Yönetmelik'te geçen... ü) Yer hizmetleri kuruluşu: Havalimanlarında/havaalanlarında yer hizmetleri yapmak üzere çalışma ruhsatı alan veya yetkilendirilen kamu ya da özel tüzel kişiliği statüsündeki kuruluşları,... ifade eder."

⁴ Havalimanları/Havaalanları Yer Hizmetleri Yönetmeliği'nin "Sorumluluk" başlıklı 6'ncı maddesinin birinci fıkrası şöyledir: "Bu Yönetmelikte yer alan hükümleri yerine getirmekten havalimanı/havaalanı işletmecileri, yer hizmetleri kuruluşları ile hava taşıyıcıları sorumludur."

⁵ Hava Yolu Taşıyıcılarının Yükümlülüklerine İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik'in 5'inci maddesinin ikinci fıkrasının (b) bendi: "Taşıyıcılar, kabul edilmeyen yolcuların geri götürülmesinden, gönderilene kadar beslenme, konaklama ve sağlık giderlerinin karşılanmasından sorumludur."

kadın ya da erkek güvenlik görevlilerince yapıldığı, bu kapsamda üst aramaları tamamlanan yolcuların bilgilerinin taşıyıcı havayolu firmasına bildirildiği ve dönüş planlamasının firma tarafından yapıldığı belirtilmiştir. Bu süre zarfında yolcunun, en yakın uçuş saatine kadar Merkezde bekletilerek uçuş saatinde ilgili firma yetkilileri refakatinde geldiği ülkeye veya yolcunun rızası doğrultusunda kabul edebileceği üçüncü bir ülkeye⁶ gönderildiği bilgisi aktarılmıştır.

13. Merkeze gelen kabul edilemeyen yolcuların nadiren uluslararası koruma başvurusunda bulunduğu belirtilmiş; uluslararası koruma başvurusunda bulunulduğunda yolcuların mülakatlarının yapılarak haklarında rapor hazırlanıp Çalışma Grup Başkanlığına sunulduğu ve bu sürecin genelde 3 günde tamamlandığı ifade edilmiştir.

14. Kabul Edilemeyen Yolcu Alanı yaklaşık 540 metrekare (m²) genişliğe sahiptir. 2024 yılında yapılan tadilatlarla bekleme alanında, ofis alanlarının banko sistemine dönüştürüldüğü, polis ofislerinin yerleri değiştirilerek mevcut yerlerinin Göç Ofisleri olarak düzenlendiği bilgisi edinilmiştir.

15. 2024 yılında ziyaret tarihine kadar olan süre içerisinde Merkezde 1696'sı erkek, 862'si kadın ve 60'ı çocuk olmak üzere toplam 2618 kişinin tutulduğu bilgisi öğrenilmiştir.

16. Merkezde en uzun süreyle kalan kabul edilemeyen yolcunun 1 ay kaldığı öğrenilmiştir.

17. Merkeze bugüne kadar refakatsiz çocuk yolcu gelmediği belirtilmiştir. Merkeze çocuk ve engelli yolcu gelmesi durumunda veya insan ticareti şüphesi içeren kişilerin bulunması durumlarında yolcuların bireysel mülakata alındığı ve Göç İdaresi Başkanlığı'nın bilgilendirildiği ifade edilmiştir.

18. Ziyaret tarihinde Merkezde 10 yolcu tutulmaktadır. Ziyaret tarihinde kadın bekleme odasında kalan yolculardan birinin yakını olan 1 refakatçi⁷ ve 2 yolcu olmak üzere 3 kişi bulunduğu, erkek bekleme odasında kalan 1 refakatçi ve 6 yolcu olmak üzere 7 kişi bulunduğu görülmüştür.

19. Merkezde 2 kabul edilemeyen yolcu bekleme odası bulunmaktadır. Odalardan biri kadınlar; diğeri ise erkekler tarafından kullanılmakta olup odalara cinsiyet belirten tabelaların konulduğu görülmüştür. Odaların her birinin 12 kişilik kapasiteye sahip olduğu öğrenilmiştir.

⁶ Hava Yolu Taşıyıcılarının Yükümlülüklerine İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik'in 5'inci maddesinin ikinci fıkrasının (a) bendi: "Yolcuyla getiren taşıyıcı, yolcunun geldiği ülkeye veya yolcunun rızası doğrultusunda kabul edilebileceği üçüncü bir ülkeye gönderilmesiyle ilgili işlemleri derhal başlatır ve en geç üç gün içinde sonuçlandırır."

⁷ Ülkeye giriş yasağı bulunmayan ancak kabul edilemeyen yolcuya Merkezde kaldığı süre içerisinde refakat eden yakını.

20. Kadın ve erkek kabul edilemeyen yolcu bekleme odalarının alanı Ziyaret Heyeti tarafından mesafe ölçer cihazı kullanılarak 87,125 m² olarak ölçülmüştür.

21. Kadın kabul edilemeyen yolcu bekleme odasında yatak haline getirilebilen 8 koltuk, 8 kişilik oturak ve 2 masa olduğu görülmüştür.

22. Erkek kabul edilemeyen yolcu bekleme odasında yatak haline getirilebilen 9 koltuk, 16 kişilik oturak ve 2 masa, 1 dolap olduğu görülmüştür.

23. Ziyaret günü saat 11.00'da gelen erkek yolcunun giriş görüntüleri; kadın bekleme salonuna ait 1/6/2024 tarihli saat 14.00 görüntüleri izlenmiş olup izlenen bu görüntülerde yolcular için boş yataklarda çarşaf, yastık, nevresim ve battaniye bulundurulduğu görülmüştür.

24. Yolcu bekleme odalarının içinde tuvalet ve banyo alanı bulunmaktadır. Odaların içinde ayrı bir bölümde yer alan tuvalet ve banyo alanlarında; duvara monteli duş başlıkları bulunan 4 duşakabin, 4 tuvalet ve 3 lavabo olduğu görülmüştür. Duş alanlarının girişlerinin perde ile kapatıldığı, erkek yolcu bekleme odasındaki banyoda bulunan duş alanlarından birinin perdesinin bulunmadığı ve kadın yolcu bekleme odasındaki tuvaletlerinden birinin kabin kapısının açılmadığı görülmüştür.

25. Tuvalet ve banyolarda engelli bireylerin kullanımını kolaylaştıracak tutamaçların bulunmaması nedeniyle tuvalet ve banyoların engelliler için erişilebilir olmadığı değerlendirilmiştir. Ziyaret sonrası süreçte İdareden edinilen bilgiye göre İstanbul İl Göç İdaresi Müdürlüğünün 22/7/2024 tarihli ve ... sayılı yazısı ile tuvalet ve banyoların engelliler için erişilebilirliğinin sağlanması Terminal işletmesinden talep edilmiştir.

26. Tuvalet ve banyolarda yolcular için tuvalet kağıdı, kağıt havlu ve sabun gibi kişisel hijyen malzemelerinin bulundurulduğu görülmüştür. Tuvalet ve banyo alanlarında şampuan bulunmadığı görülmüş, İdareyle yapılan görüşmede güvenlik nedeniyle şampuanların talep üzerine verildiği belirtilmiş, yapılan incelemede şampuanların ayrı bir dolap içerisinde tutulduğu görülmüştür.

27. Odalarda 24 saat sıcak suya erişimin bulunduğu bilgisi edinilmiştir. Ziyaret Heyeti tarafından banyolarda sıcak suyun aktığı görülmüş olup yolculardan da konuya dair bir şikâyet alınmamıştır.

28. Merkezdeki yolcu bekleme odalarının bakım ve temizliğinin görevli personel tarafından günde 2 defa yapıldığı öğrenilmiştir. Ziyaret esnasında odaların genel olarak temiz olduğu görülmüş ancak odaların içerisinde sigara içilmesinin yasak olması nedeniyle yolcuların banyoda sigara içtiği ve duşakabin zemininde sigaranın yol açtığı kalıcı lekeler olduğu görülmüştür.

29. Odalarda pencere bulunmadığı için doğal aydınlatma imkânı olmadığı, aydınlatmanın lamba aracılığıyla sağlandığı görülmüştür.

30. Kabul Edilemeyen Yolcu Bekleme Alanlarında yer alan tüm bölümlerin ısınma, soğutma ve havalandırmaları merkezi havalandırma sistemi ile sağlanmaktadır. Merkezi havalandırma sisteminin odalarda kalan yolcuların isteğine göre ayarlanabilir olduğu bilgisi edinilmiştir.

31. Odalarda bulunan televizyonlarda, spor, müzik ve haber kanallarının yanı sıra İngilizce ve Arapça dillerinde yayın yapan kanalların bulunduğu görülmüştür. Televizyon dolaplarının içerisinde seccade ve dini kitapların olduğu gözlenmiştir.

32. Merkezde tutulan yolcuların yemek ve içme suyu ihtiyacının, yolcuyu Türkiye'ye getiren havayolu firması tarafından ücretsiz olarak karşılandığı öğrenilmiştir. İdarece verilen bilgiye göre yolculara verilen yemekler havalimanında yer alan restoranlardan sağlanmaktadır. İstanbul İl Göç İdaresi Müdürlüğünün 29/11/2022 tarihli ve ... sayılı “Kabul Edilemeyen Yolcuların Yemek Hizmetleri” konulu yazısıyla havayolu taşıyıcılarına yemek hizmetlerinin kapsamı bildirilmiştir. Görüşme gerçekleştirilen yolcular yemeklerden memnun olduklarını ifade etmişlerdir. Kamera görüntüleri incelendiğinde yolculara günde üç öğün yemek verildiği Ziyaret Heyeti tarafından görülmüştür.

33. Yolcuların içme suyu ihtiyacının dağıtılan şişe sularla ve odalarda bulunan su sebilleri aracılığıyla sağlandığı görülmüştür. Görüşme gerçekleştirilen yolculardan yemek ve suya erişim konusunda herhangi bir şikâyet iletilmemiştir. İdare tarafından bugüne kadar hiç özel beslenme ihtiyacı olan bir yolcunun Merkeze gelmediği bu nedenle de bu konuda belirlenmiş bir prosedürlerinin olmadığı ifade edilmiştir.

34. Çocuk yolcular için boyama kitabı, oyuncak ve bebek bezi gibi imkânlar sunulduğu İdare tarafından belirtilmiş olup sadece bebek bezlerinin hazır bulundurulduğu, boyama kitabı ve oyuncak gibi materyallerin bulundurulmadığı Ziyaret Heyeti tarafından görülmüştür. İdare tarafından ziyaret sonrasında çocuklar için oyun ve kitap setlerinin temin edilmesine ilişkin ilgili Bakanlığa talepte bulunulduğu bilgisi verilmiştir.

35. Kabul edilemeyen yolcuların muayene ve tedavi ücretleri yolculardan sorumlu hava yolu şirketi tarafından karşılanmaktadır Sağlık hizmetlerinin temini konusunda Havalimanı içerisinde yer alan özel bir hastane biriminden faydalandığı öğrenilmiştir. Bu alanda yapılan incelemede, muayene odasında; tekerlekli paravan, EKG (elektrokardiyografi) cihazı, OED(otomatik eksternal defibrilatör)⁸ cihazı, tekerlekli sandalye ve 3 adet ilaç

⁸ Otomatik eksternal defibrilatör, ani kalp durmalarına müdahale etmeye yönelik ani şok veren bir elektroşok cihazıdır.

çantasının bulunduğu görülmüştür. Bu hastane bünyesinde hekim, paramedik, acil tıp teknisyeni ve ambulans şoförünün çalıştığı öğrenilmiştir. Hastanede 24 saat süreyle görev yapan 1 hekimin her gün bulunduğu ve ambulansın sürekli hazır beklediği öğrenilmiştir.

36. Merkezde kalan yolcuların muayenesi ve tedavisinin Merkez içerisinde gerçekleştirildiği, yolcuların ülkeye girişleri yasak olduğu için hastaneye götürülmediği öğrenilmiştir. Bunun yerine Havalimanı içerisindeki hastane birimi çalışanları tarafından Merkez içerisindeki vakalara; eşyalarını taşıyacakları bir araçla kısa sürede müdahale edebildikleri fakat bazı kapılardan geçişlerde sorun yaşadıkları için zaman zaman yaklaşık 10 dakikalık gecikme yaşanabildiği belirtilmiştir. Müdahale çantasının içerisinde gerekli ekipmanların olduğu Ziyaret Heyetindeki hekim tarafından belirtilmiştir. Hastanede hem personel için hem de hastalar için ayrı olmak üzere hasta protokol defterinin tutulduğu, defter kayıtlarının düzenli ve açıklayıcı olduğu görülmüştür.

37. Kabul edilemeyen yolcu bekleme odasına ilk kabul öncesinde yolculara herhangi bir muayene yapılmadığı ancak Göç Kayıt Sistemi (GÖÇNET) kayıt sisteminde bulaşıcı hastalık kaydı bulunan kişilerin izole edildiği öğrenilmiştir. Görüşme gerçekleştirilen yolculardan biri tarafından vücudunun çeşitli yerlerinde strese bağlı mantar olduğu bilgisinin paylaşılması üzerine yolcu Ziyaret Heyetindeki hekim tarafından muayene edilmiştir. Yolcu tarafından ziyaret tarihinden önce hekimle görüşme talebinin bulunmadığı belirtilmişse de Heyetteki hekim tarafından kişinin hekim ile görüştürülüp ilaç tedavisinin uygulanabileceği hem yolcu hem de İdare ile paylaşılmıştır. Ziyaret sonrasında İdareden alınan bilgiye göre söz konusu yolcunun tedavisi yer hizmeti sağlayıcısının sağlık birimi tarafından gerçekleştirilmiştir.

38. Yolcuların ilaçlarının buzdolabında saklandığı ve ilaçların personel eşliğinde kullanıldığı öğrenilmiştir. Kadın bekleme odasında görüşülen yolculardan biri tarafından kendisine refakat eden yakınının düzenli kullandığı tansiyon ve şeker ilaçlarının odanın hemen dışındaki polis bekleme alanında bulunan dolapta saklandığı ve talep ettiğinde kendisine verildiği ifade edilmiştir.

39. Kadın ve erkek kabul edilemeyen yolcu bekleme odalarının bitişiğinde engelliler, çocuklu anneler, çocuklar, yaşlılar veya ayrı kalması gereken özel durumu olan erkek ve kadın yolcular için birer adet ayrı oda bulunmaktadır. Bu odalardan; kadınlara ayrılan odada 4 adet yatağa dönüşebilen koltuk, erkekler için ayrılan odada 4 adet sandalye, 1 masa ve 9 adet yatağa dönüşebilen koltuk ile her iki odada da klima, kamera ve led ışıklandırma bulunmaktadır. Merkez psikoloğu tarafından kırılğan grupta olduğu değerlendirilen kişilerin bu odalarda tutulduğu ifade edilmiştir.

40. Kadın ve erkek yolcu bekleme odalarının kapısı kilitlenmemektedir. Odaların önünde güvenlik görevlilerinin bulunduğu birer adet masa bulunmakta olup yolcular isteklerini burada bulunan görevlilere iletebilmektedir. Görevli güvenlik personeli (kadınlar için kadın, erkekler için erkek personel) 24 saat süreyle oda içerisini kamera ile izlemektedir. Bekleme salonundaki yolcular; talep ve şikâyetlerini görevli güvenlik personeline seslenerek iletebildiklerini, taleplerinin yerine getirildiğini ifade etmişlerdir.

41. Odaların dışındaki alanlarda 8 emanet dolabı bulunduğu görülmüştür. Görüşme gerçekleştirilen yolcular tarafından kişisel eşyalarının bu dolaplarda tutulduğu ve talepleri halinde eşyalarına erişebildikleri ifade edilmiştir.

42. Merkezde 2 adet mülakat odası bulunmaktadır. Mülakat odalarında koltuk, klima ve kamera bulunduğu görülmüştür.

43. Merkezde toplam 13 güvenlik kamerası bulunmaktadır. Odalarda bulunan kameralar güvenlik görevlileri tarafından izlenirken diğer kameraların Kapalı Devre Televizyon Sistemi (CCTV) birimi tarafından izlendiği bilgisi edinilmiştir.

44. Merkezde; koridorda, mülakat odalarında ve yolcular için ayrılan bekleme salonlarında güvenlik kameraları bulunmaktadır. Kadın yolcu bekleme salonunda 1, erkek yolcu bekleme salonunda 2 kamera vardır. Havalimanı Emniyet Şube Müdürlüğü personeline kamera görüntülerinin 24 saat CCTV odasından takip edilmekte olduğu belirtilmiştir. Yapılan incelemede, koridor ve salonların 24 saat kayıt altına alındığı, kayıtların sistemde geriye dönük olarak 30 gün süreyle saklandığı, elektrik kesintilerine karşı kesintisiz güç kaynağı bulunduğu tespit edilmiştir. Ayrıca farklı tarihlere ait geçmişe dönük güvenlik kamerası kayıtları incelenmiş, işkence ve kötü muameleye dair herhangi bir davranışa ve bulguya rastlanmamıştır.

45. Kabul edilemeyen yolcuların ve uluslararası koruma başvurusunda bulunan kişilerin, Merkezde tutuldukları süre boyunca cep telefonu, bilgisayar, tablet gibi elektronik cihazlarını yanlarında bulundurulabildikleri, bu cihazlar aracılığıyla internete erişim sağlayabildikleri, havalimanının internetinden günlük yarım saat ücretsiz olarak yararlanabildikleri belirtilmiştir. Bazı yolcuların internete bağlanma konusunda detaylı bilgilendirme yapılmadığı için güçlük yaşadığı gözlemlenmiştir.

46. Merkez İdaresi kabul edilemeyen yolcuların konsolosluk ve büyükelçiliklerle irtibata geçebilmeleri adına kendilerine ücretsiz telefon kartı verildiğini belirtmiştir. Odaların bulunduğu koridorda Merkez tarafından verilen her ülkeye açık ücretsiz kartların kullanılabildiği ankesörlü telefon bulunduğu görülmüştür. Görüşme gerçekleştirilen yolcular tarafından kişisel telefonları ya da ankesörlü telefon aracılığıyla aileleri ile iletişim kurabildikleri ifade edilmiştir.

47. Türkiye'ye kabul edilmeme nedeni, geri dönüş süreci ve geri dönene kadar kişilerin Merkezde tutulacağına ilişkin bilgilerin ilgili yolcuya kabul edilemeyen yolcu formu ile tebliğ edildiği İdare tarafından belirtilmiştir. Görüşme gerçekleştirilen yolculardan biri tarafından Merkeze sabah geldiği ve kendisine 23.00 uçağı ile döneceği bilgisinin verildiği, neden burada beklediği bilgisinin personel tarafından kendisine aktarıldığı ifade edilmiştir.

48. Merkezde çalışan tercümanın bir süre önce Merkezden ayrıldığı, Türkçe bilmeyen yolcularla iletişimin 170 dilde çeviri yapabilen bir cihazla sağlandığı İdare tarafından ifade edilmiştir.

49. Merkezde 4 il göç uzmanı ve 8 polis memuru görev yapmaktadır.

50. Merkezde bünyesinde 5 yıldır hafta içi 08.00-17.00 saatleri arasında çalışan 1 klinik psikolog bulunduğu, psikolog tarafından; kabul edilemeyen yolcularla ilk görüşme ve düzenli görüşmeler gerçekleştirme, kabul edilemeyen yolculara psikolojik destek verme, uluslararası koruma başvurusunda bulunan yolcuların mülakatlarına katılma, Merkez personeline ve havalimanındaki emniyet personeline çeşitli eğitimler (öfke, tükenmişlik, stres yönetimi vb. konularda) verme gibi faaliyetler yürütüldüğü öğrenilmiştir. Psikologla yapılan görüşmede; yolcuların daha çok kapalı alan korkusu yaşadıkları ve onlara bu konuda yardımcı olunduğu, Uluslararası Göç Politikası Geliştirme Merkezinin (ICMDP) yakın tarihte Merkeze bir ziyarette bulunduğu ve ICMDP ile birlikte personele 3 aylık süreyle hassas gruplarla iletişim konusunda eğitim verme projesi gerçekleştirileceği öğrenilmiştir.

51. Merkezde kalan yolcular tarafından; personel hakkında herhangi bir şikâyette bulunulmamış ve personelden memnun oldukları dile getirilmiştir. Merkezde adli veya idari soruşturma geçiren herhangi bir personel bulunmamaktadır.

52. Personelin hizmet içi eğitim kapsamında insan hakları ve dezavantajlı gruplarla iletişim konularında eğitim aldığı belirtilmiştir. Ayrıca Merkezde görev yapan tüm personele 13-14/6/2024 tarihlerinde "Göçmen Ruh Sağlığı ve İkincil Travma, Kültürel Farklılıklar ve Kültürler Arası İletişim, İnsan Hakları, Dezavantajlı Gruplarla İletişim, İntihar ve Risk Faktörleri, İşkence ve Kötü Muameleyi İnceleme ve Belgelendirme, İşkence ve Diğer Kötü Muamele Türlerine İlişkin Yasağın Niteliği ve Bu Kapsama Giren Fiiller" konularında eğitim verildiği bilgisi edinilmiştir.

III. DEĞERLENDİRME VE TAVSİYELER

A. Değerlendirme

53. TIHEK'in UÖM kapsamında yürüttüğü faaliyetlerinin temeli ziyaret edilen kurumlarla pozitif yönde geliştirilecek iletişim doğrultusunda iş birliği esasına dayanmaktadır. Merkez tarafından, Ziyaret Heyetinin bütün bölümlere bekletilmeksizin erişimi sağlanmış ve gerekli bilgi ve belgelere erişim vakitlice sağlanmıştır. Bu çerçevede Merkez İdaresi ve personelinin ziyaret esnasında gösterdiği iş birliğine açık tutumları Ziyaret Heyeti tarafından memnuniyetle karşılanmıştır.

B. Tavsiyeler

1. İstanbul İl Göç İdaresi Müdürlüğü Sabiha Gökçen Havalimanı Çalışma Grup Başkanlığına Yönelik Tavsiyeler

54. Erkek yolcu bekleme odasının banyosundaki perdesi olmayan duşakabine perde takılması,

55. Kadın yolcu bekleme odasında bulunan bozuk tuvalet kapısının tamir edilmesi,

56. Kabul edilemeyen yolcuların kaldığı odalarda hazır bulundurulan yastık, battaniye, nevresim ve çarşafın oda dışında temiz bir şekilde hazır bulundurulup kişiye girişte teslim edilmesi,

57. Merkeze gelebilecek özel beslenme ihtiyacı bulunan yolcular için özel beslenme planları hazırlanması,

58. Merkezde en sık tutulan yolcuların dilleri dikkate alınarak odalarda okuma kitapları bulundurulması,

59. Yolcuların sigara içebilmesi için ayrı bir bölüm tahsis edilmesi,

60. Sigara içilen banyolarda meydana gelen deformasyonların tadilat yapılarak giderilmesi,

61. Çocuklar için oyuncak ve kitap gibi materyallerin bulundurulması,

62. Kabul edilemeyen yolculara tedaviye erişim imkânları konusunda Merkeze giriş yaptıklarında bilgilendirme yapılması,

63. Kabul edilemeyen yolcuların konaklama noktalarına yerleştirilmelerinden önce sağlık durumlarına ilişkin alınan kısa anamnezin (mevcut ve geçmiş tıbbi öykü) düzenli olarak kaydedilmesi ve izlenmesi,

64. Yolcuların Havalimanı internetine bağlanabilmeleri konusunda gerekli bilgilendirmenin yapılması,

hususları tavsiye edilmektedir.

2. Terminal İşletmecisine (Malaysia Airports Holdings Berhad [MAHB])

Yönelik Tavsiyeler

65. Havalimanı içerisinde bulunan Hastane birimi görevlilerinin acil durumlara gecikmeksizin müdahale edebilmesi için güvenlik kapılarından geçişlerinin kolaylaştırılması,

hususları tavsiye edilmektedir.